

TẠP CHÍ

Ngân hàng

BANKING REVIEW

ISSN - 0866 - 7462

CƠ QUAN CỦA NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC VIỆT NAM

CHUYÊN ĐỀ ĐẶC BIỆT
2018

**QUAN HỆ THƯƠNG MẠI MỸ - TRUNG
VÀ TÁC ĐỘNG ĐẾN KINH TẾ - TIỀN TỆ
của VIỆT NAM**

Huân chương Lao động
hạng Ba (1987)Huân chương Lao động
hạng Nhì (1992)Huân chương Lao động
hạng Nhất (2010)

NĂM THỨ 66

TẠP CHÍ
Ngân hàng
BANKING REVIEW

ISSN - 0866 - 7462

CƠ QUAN NGÔN LUẬN VÀ DIỄN ĐÀN VỀ LÝ LUẬN
NGHIỆP VỤ, KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ NGÂN HÀNG**TỔNG BIÊN TẬP**

PGS., TS. Đào Minh Phúc

PHÓ TỔNG BIÊN TẬP

TS. Nguyễn Đình Trung

HỘI ĐỒNG BIÊN TẬPPhó Thống đốc NHNN Nguyễn Thị Hồng - Chủ tịch
PGS., TS. Đào Minh Phúc - Phó Chủ tịch TT

PGS., TS. Đặng Ngọc Đức

PGS., TS. Nguyễn Hồng Sơn

TS. Nguyễn Quốc Hùng

TS. Nguyễn Tuấn Anh

TS. Tô Huy Vũ

TS. Nguyễn Tú Anh

TS. Bùi Tin Nghị

TS. Trịnh Ngọc Khanh

TS. Nghiêm Xuân Thành

TS. Dương Quyết Thắng

TS. Lê Đức Thọ

TS. Đoàn Văn Thắng

TS. Quách Hùng Hiệp

ThS. Nguyễn Đức Long

ThS. Lê Mạnh Hùng

ThS. Đỗ Việt Hùng

ThS. Phạm Tiến Dũng

ThS. Phạm Huyền Anh

ThS. Phạm Xuân Hòe

ThS. Lê Thị Thúy Sen

TÒA SOẠN

Số 64 Nguyễn Chí Thanh,
phường Láng Thượng, quận Đống Đa, Hà Nội
E-mail: - banbientaptcnh@gmail.com
- banthuky_tcnh@sbv.gov.vn
Fax: (024) 39392192

THƯ KÝ - BIÊN TẬPĐT: (024) 39392185
(024) 38354807**PHÁT HÀNH, QUẢNG CÁO**

ĐT: (024) 39392187

Giấy phép xuất bản số: 243/GP-BTTTT

In tại Chi nhánh Công ty TNHH MTV

Dịch vụ NHNN Việt Nam - Nhà in Ngân hàng I

Số 10 Phố Chùa Bộc - Đống Đa - Hà Nội

Điện thoại: 024 38522125 - 024 35729069

MỤC LỤC SỐ CHUYÊN ĐỀ ĐẶC BIỆT 2018

3- Lời giới thiệu.

4- Xung đột thương mại Mỹ - Trung Quốc và những tác động tới nền kinh tế Việt Nam.

NGND., PGS., TS. Tô Ngọc Hưng

8- Xung đột thương mại Mỹ - Trung tác động đến nền kinh tế toàn cầu và Việt Nam.

TS. Lê Đức Thọ

15- Quan hệ thương mại Mỹ - Trung: Những tác động đối với Việt Nam và một vài khuyến nghị.

PGS., TS. Đặng Ngọc Đức
TS. Vũ Hùng Phương

24- Căng thẳng trong quan hệ thương mại Mỹ - Trung và tác động tới các nước.

PGS., TS. Phạm Thị Thanh Bình
Vũ Thị Phương Dung

31- Xung đột thương mại Mỹ - Trung: Tác động và phản ứng.

TS. Nguyễn Tú Anh

40- Quan hệ thương mại Mỹ - Trung Quốc: Nguyên nhân và tác động.

TS. Tô Thị Ánh Dương

49- Xung đột thương mại Mỹ - Trung và những tác động đến kinh tế Việt Nam.

TS. Nguyễn Tuấn Anh

53- Diễn biến quan hệ thương mại Mỹ - Trung Quốc và những tác động tiềm năng đến nền kinh tế Việt Nam.

TS. Nguyễn Quốc Hùng

59- Cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung và tác động tới Việt Nam.

ThS. Đỗ Việt Hùng
ThS. Nguyễn Thị Thu Hằng

64- Căng thẳng thương mại Mỹ - Trung: Tác động đến kinh tế thế giới và Việt Nam.

Nguyễn Đức Long

69- Quan hệ thương mại Mỹ - Trung và tác động đến Việt Nam.

TS. Vũ Đình Ánh

77- Quan hệ thương mại Mỹ - Trung và tác động đến kinh tế Việt Nam.

Nguyễn Viết Lợi

83- Cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung: Những kịch bản có thể tác động đến kinh tế, tài chính, tiền tệ của Việt Nam.

PGS., TS. Lê Văn Luyện

87- Toàn cảnh cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung.

TS. Nguyễn Minh Phong

ThS. Nguyễn Trần Minh Trí

96- Tác động do xung đột thương mại Mỹ - Trung đến kinh tế Việt Nam.

TS. Nguyễn Tiến Công

ThS. Triệu Minh Tú

110- Căng thẳng trong quan hệ thương mại Mỹ - Trung, tác động tới hoạt động thương mại toàn cầu và những gợi ý cho Việt Nam.

ThS. Phạm Xuân Hòe

119- Căng thẳng thương mại Mỹ - Trung và thách thức đối với chính sách tiền tệ.

PGS., TS. Lê Thị Tuấn Nghĩa

ThS. Nguyễn Thanh Tùng

124- Cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung và tác động tới nền kinh tế Việt Nam.

PGS., TS. Phạm Thị Hoàng Anh

128- Tác động do xung đột thương mại Mỹ - Trung đến thương mại và tài chính toàn cầu - Một số khuyến nghị chính sách.

PGS., TS. Nguyễn Trọng Tài

TS. Bùi Thành Sơn

135- Việt Nam trong bối cảnh xung đột thương mại Mỹ - Trung.

ThS. Vũ Xuân Thanh

141- Bất ổn trong quan hệ thương mại Mỹ - Trung, những tác động đối với kinh tế, thương mại toàn cầu và đề xuất với Việt Nam.

ThS. Thái Hoài Bắc

145- Những bất ổn trong quan hệ đầu tư, thương mại Mỹ - Trung và những ảnh hưởng tới dòng vốn FDI.

TS. Cấn Thị Thu Hương

152- Căng thẳng thương mại Mỹ - Trung và một số khuyến nghị đổi mới với hệ thống ngân hàng Việt Nam.

TS. Nguyễn Hoàng Vĩnh Lộc

157- Xung đột thương mại Mỹ - Trung và các tác động đến nền kinh tế Việt Nam.

TS. Nguyễn Minh Sáng

ThS. Hoàng Thị Thanh Thúy

ThS. Nguyễn Thị Tường Vy

163- Việt Nam trong cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung.

TS. Nguyễn Thị Kim Nhã

TS. Võ Thị Vân Khánh

168- Tỷ giá hối đoái và xuất nhập khẩu của Việt Nam trong xung đột thương mại Mỹ - Trung.

TS. Lê Mai Trang

175- Cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung và những tác động đến thị trường tiền tệ.

Tô Duy Lâm

178- Quan hệ Mỹ - Trung: Từ các tranh chấp thương mại trong khuôn khổ WTO đến xung đột thương mại và những tác động đến Việt Nam.

Đào Trần Thùy An

183- Tác động của cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung đối với kinh tế toàn cầu và Việt Nam.

ThS. Nguyễn Thị Thu Trung

187- Chính sách tỷ giá USD/VND trước tác động của cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung.

Nguyễn Hoàng Tâm

190- Xung đột thương mại Mỹ - Trung, tận dụng cơ hội Agribank sẵn sàng đồng hành cùng công nghiệp 4.0.

Thái Minh

Tuấn Hưng

1. Đặt vấn đề

Xung đột thương mại Mỹ - Trung đang leo thang khi các đợt tăng thuế và trả đũa chưa có dấu hiệu dừng lại. Nhiều nghiên cứu đã phân tích các tác động chuyển hướng thương mại do các mức thuế quan mang tính phân biệt đối xử gây ra. Với chuỗi cung ứng toàn cầu, các tác động do xung đột thương mại càng trở nên phức tạp. Bài viết sẽ tổng hợp các diễn biến của xung đột, đánh giá sơ bộ các tác động trên thị trường tài chính tiền tệ Việt Nam. Trên cơ sở đó, bài viết sẽ tiếp tục phân tích những tác động với ngoại thương Việt Nam. Qua đó, đưa ra các khuyến nghị để ứng phó với thực tế nhiều biến động.

2. Tổng quan về xung đột thương mại Mỹ - Trung

2.1. Sơ lược diễn biến

(Xem bảng 1)

2.2. Nguyên nhân và biện pháp

Mức cân bằng thương mại của Mỹ với Trung Quốc tăng nhanh sau khi Trung Quốc gia nhập WTO. Nếu như vào năm 2001, mức thâm hụt thương mại của Mỹ với Trung Quốc chỉ chiếm 23% so với mức thâm hụt thương mại của Mỹ với cả thế giới thì đến 2017 con số này lên tới 61%. Đây cũng là một cơ sở để giải thích các mục tiêu đánh thuế của Mỹ là nhắm vào Trung Quốc. Thặng dư thương mại lớn thường đứng trước khả năng bị tấn công về thuế (Krugman và cộng sự, 2015). (Hình 1)

Những lý do trực tiếp Mỹ lấy làm cơ sở cho các đợt tăng thuế trong các xung đột thương mại vừa qua mang tính bát ngò và rất ít khi được sử dụng trước

XUNG ĐỘT THƯƠNG MẠI MỸ - TRUNG VÀ CÁC TÁC ĐỘNG ĐẾN NỀN KINH TẾ VIỆT NAM

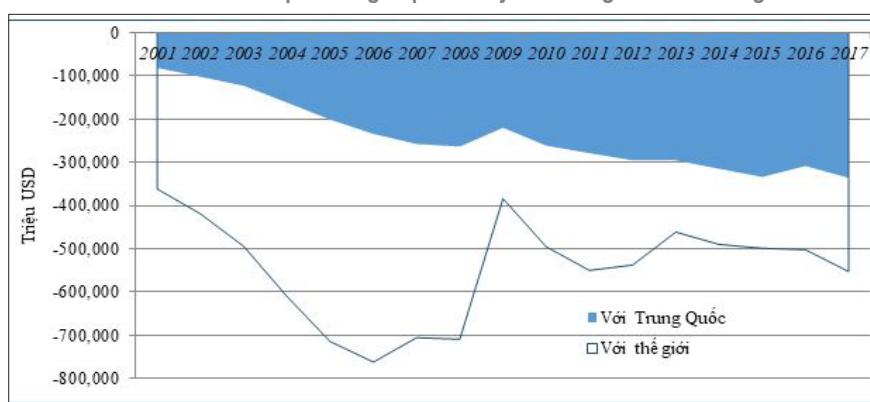
☞ TS. Nguyễn Minh Sáng, ThS. Hoàng Thị Thanh Thúy,
ThS. Nguyễn Thị Tường Vy *

Bảng 1. Sơ lược diễn biến xung đột thương mại Mỹ - Trung

Chính sách của Mỹ	Chính sách của Trung Quốc
Đánh thuế (tự vệ toàn cầu - global safeguard) đối với máy giặt (1.8 tỷ USD) và tấm pin năng lượng mặt trời (8.5 tỷ USD) (22/1)	Đánh thuế chống bán phá giá đối với cao lương nhập từ Mỹ (17/4) Đảm bảo thuế sau khi đàm phán (15/8)
Đánh thuế lý do an ninh quốc gia - national security) đối với thép (25%) và nhôm (10%); miễn áp dụng thuế đối với một số nước; Trung Quốc không thuộc danh sách được miễn - ước tính 2.8 tỷ USD (23/3)	Đánh thuế trả đũa đối với nhôm dùng cho tái chế, thịt heo, trái cây, các loại hạt và một số mặt hàng khác ước tính 2.4 tỷ USD (2/4)
Đánh thuế 25% đợt 1 đối với danh mục 34 tỷ USD thuộc gói 50 tỷ đã tuyên bố - 95% là hàng hóa trung gian/ thiết bị sản xuất (6/7) (lý do từ báo cáo điều tra Trung Quốc gây tổn hại quyền sở hữu trí tuệ và phát triển công nghệ)	Đánh thuế trả đũa 25% đợt 1 đối với danh mục 34 tỷ USD thuộc gói 50 tỷ USD đã tuyên bố - chủ yếu là đậu nành và xe cộ (6/7)
Đánh thuế 25% đợt 2 đối với danh mục 16 tỷ USD (23/8)	Đánh thuế trả đũa 25% đợt 2 đối với danh mục 16 tỷ USD chủ yếu gồm nhựa, hóa chất, khí đốt hóa lỏng (23/8)
Đánh thuế 25% đối với danh mục bổ sung 200 tỷ USD - 50 % là hàng hóa trung gian , 20% là hang tiêu dùng (24/9)	Đánh thuế trả đũa từ 5 đến 10% đối với danh mục bổ sung 60 tỷ USD - chủ yếu là hang hóa trung gian (24/9)

Nguồn: Bown & Kolb (2018)

Hình 1. Thâm hụt thương mại của Mỹ với Trung Quốc và thế giới

Nguồn : U.S. Census Bureau (2018)

đây. Đợt đánh thuế đối với máy giặt và tấm pin năng lượng mặt trời vào đầu năm 2018 sử dụng biện pháp tự vệ toàn cầu. Đợt đánh thuế đối với thép và nhôm dựa trên lý do an ninh quốc gia.

Lý do này không được giải thích trong hệ thống thương mại thế giới như các biện pháp phòng vệ khác. Những đợt đánh thuế kể trên không nhắm trực tiếp vào Trung Quốc nhưng các chính

* Khoa Kinh tế Quốc tế -
Đại học Ngân hàng TP. Hồ Chí Minh

sách miễn áp dụng với nhiều nước khác ngoài Trung Quốc dẫn đến xung đột trực tiếp giữa hai nước này.

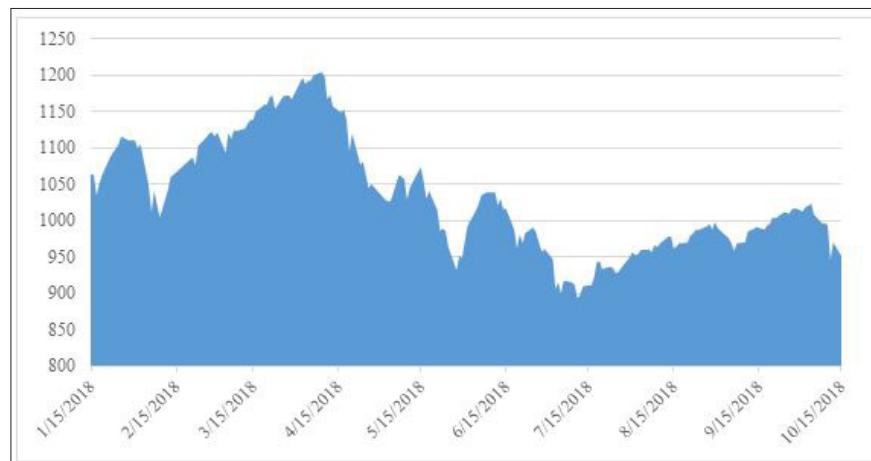
Các đợt đánh thuế sau trực tiếp nhắm vào Trung Quốc dựa trên kết quả điều tra của Đại diện thương mại Mỹ (USTR) theo "section 301" của Luật thương mại Mỹ 1974. Các lý do chính để Mỹ đánh thuế gồm có: gắn các yêu cầu về chuyển giao công nghệ với các điều kiện tiếp cận thị trường đối với FDI; các quy định mang tính phân biệt đối xử liên quan đến các hợp đồng chuyển giao công nghệ làm ảnh hưởng đến quyền kiểm soát về công nghệ của các công ty Mỹ tại Trung Quốc; các biện pháp đầu tư ra nước ngoài được nhà nước tạo điều kiện nhằm chiếm lĩnh các lĩnh vực công nghệ cao; và việc chính phủ hỗ trợ cho các hành vi xâm nhập mạng máy tính của các công ty Mỹ nhằm đánh cắp bí mật thương mại... Các lý do nêu trên đều là những dấu hiệu cho thấy chuỗi cung ứng toàn cầu sẽ có nhiều xáo động với các chiến lược thâm nhập vào các lĩnh vực công nghệ cao của Trung Quốc. Những xáo động này có thể phần nào giải thích cho các xung đột thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc.

3. Tác động xung đột thương mại Mỹ - Trung đến thị trường tài chính, tiền tệ Việt Nam

Với xung đột thương mại Mỹ - Trung ngày càng leo thang, các doanh nghiệp và các ngành kinh tế Việt Nam phải đổi mới với các mối đe dọa trực tiếp chưa rõ ràng, nhưng các tác động của xung đột thương mại đã thể hiện rất rõ trên thị trường tài chính - tiền tệ của Việt Nam.

Thứ nhất, ảnh hưởng trên thị trường chứng khoán. Kể từ đầu năm 2018, VN-Index đã giảm 4.43% so với hồi đầu năm 2018.

Hình 2. Giá đóng cửa VNINDEX từ 02.01.2018 đến 15.10.2018

Nguồn: HOSE (2018)

Đặc biệt, ngày 11/07/2018, chỉ số VN-Index đóng cửa ở mức 893.16 điểm, mức thấp nhất trong năm 2018 và giảm tới 10.3% so với ngày 02/01/2018. Các nhà đầu tư đều có tâm lý e ngại và tin rằng bất kỳ sự gia tăng nào trong các tranh chấp thương mại sẽ tạo thêm bất ổn trên thị trường tài chính. (Hình 2)

Thứ hai, ảnh hưởng đến tỷ giá. Trong giai đoạn từ tháng 1 đến tháng 10 năm 2018 nếu như USD tăng giá 6.47% so với CNY thì trong cùng giai đoạn USD chỉ tăng giá 2.98% so với VND. Việc CNY mất giá khoảng 3.18% so với VND làm giảm sức cạnh tranh của hàng hóa Việt Nam trong mối tương quan với hàng hóa Trung Quốc đồng thời gây sức ép trong việc điều hành tỷ giá của Ngân hàng Nhà nước Việt Nam. (Hình 3-4)

4. Tác động của xung đột thương mại Mỹ - Trung đến ngoại thương Việt Nam

Các động thái mạnh mẽ của cả Mỹ và Trung Quốc trong việc áp thuế lẫn nhau lên các mặt hàng nhập khẩu vào thị trường nước mình không chỉ tác động mạnh mẽ lên ngoại thương của cả hai nước này, mà còn có thể gây ảnh hưởng lớn đến ngoại thương Việt Nam.

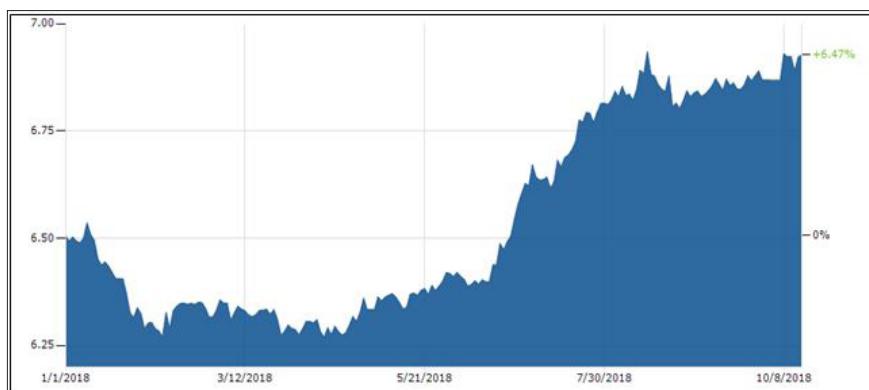
4.1. Tác động tích cực

Một là, các nhà nhập khẩu Mỹ và Trung Quốc chuyển dịch thị trường nhập khẩu sang Việt Nam. Theo danh sách được công bố từ chính quyền của Tổng thống Trump, các mặt hàng nhập khẩu của Trung Quốc bị ảnh hưởng bởi chính sách trừng phạt này tập trung vào nhóm máy móc, thiết bị điện tử - quang học, cơ khí và các thành phần của chúng, với tỷ trọng chiếm tổng cộng xấp xỉ 44.3%. Một lượng đáng kể lượng hàng tiêu dùng nhập khẩu cũng bị ảnh hưởng bao gồm: đồ gỗ và nội thất (16.7%), hóa chất (5.1%), nhựa, cao su (5%), nông sản, thủy sản và thực phẩm chế biến (2.7%).

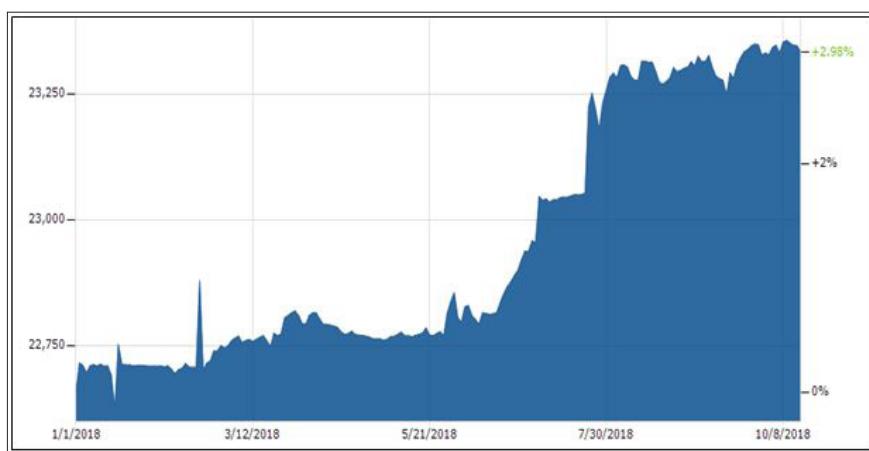
Khi hàng Trung Quốc chịu thuế trừng phạt, các doanh nghiệp Mỹ phải chuyển hướng nhập khẩu các sản phẩm nói trên từ các thị trường khác. Theo các phân tích của Massimilliano (2018), so với những quốc gia lân cận thì Việt Nam được đánh giá là một trong những đối thủ cạnh tranh mạnh với Trung Quốc do cơ cấu hàng xuất khẩu có nhiều điểm tương đồng. Cụ thể, trong số các dòng hàng hóa Trung Quốc bị Mỹ áp thuế cho đến thời điểm hiện nay, các sản phẩm xuất khẩu tương ứng (theo mã HS8) của Việt Nam

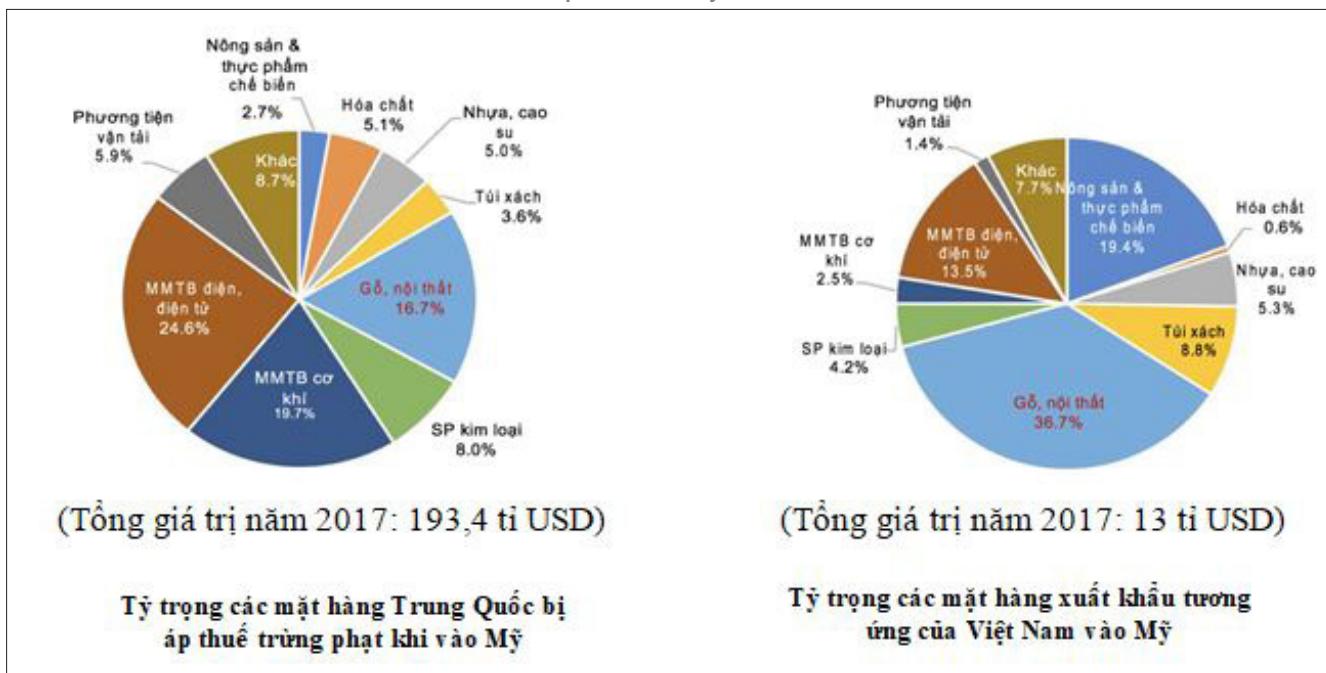
Hình 3. Diễn biến tỷ giá USD/CNY giai đoạn 10 tháng đầu năm 2018

Nguồn: <https://markets.businessinsider.com/currencies/usd-cny>

Hình 4. Diễn biến tỷ giá USD/VND giai đoạn 10 tháng đầu năm 2018

Nguồn: <https://markets.businessinsider.com/currencies/usd-vnd>

Hình 5 . Tỷ trọng các mặt hàng Trung Quốc bị áp thuế trừng phạt giai đoạn khi vào Mỹ và các mặt hàng xuất khẩu tương ứng của Việt Nam vào Mỹ - năm 2017

sang Mỹ có giá trị lên đến 13 tỷ USD, chủ yếu là đồ gỗ và nội thất với tỷ trọng chiếm 36.7%; tiếp theo là nông thủy sản và thực phẩm chế biến (19.4%); thiết bị điện, điện tử (13.5%) và túi xách (8.8%). Có thể thấy, các doanh nghiệp Việt Nam sản xuất kinh doanh xuất khẩu các mặt hàng nêu trên có thể tận dụng cơ hội để đẩy mạnh xuất khẩu sang Mỹ. (Hình 5)

Mặt khác, với biện pháp trả đũa tương ứng, Trung Quốc cũng áp đặt mức thuế cao đối với nhiều sản phẩm nhập khẩu từ Mỹ. Tiêu biểu, thịt lợn của Mỹ là một trong những sản phẩm chăn nuôi bị áp thuế cao. Điều này sẽ tạo cơ hội cho ngành chăn nuôi Việt Nam thúc đẩy xuất khẩu sang thị trường đông dân nhất thế giới này.

Tuy nhiên, cũng cần phải lưu ý rằng, tính đến cuối năm 2017, Mỹ cũng ở trạng thái nhập siêu từ Việt Nam với mức thâm hụt 32 tỷ USD. Vì vậy, chính quyền Trump có thể áp dụng chính sách thuế

Nguồn: Nguyễn Xuân Thành (2018)

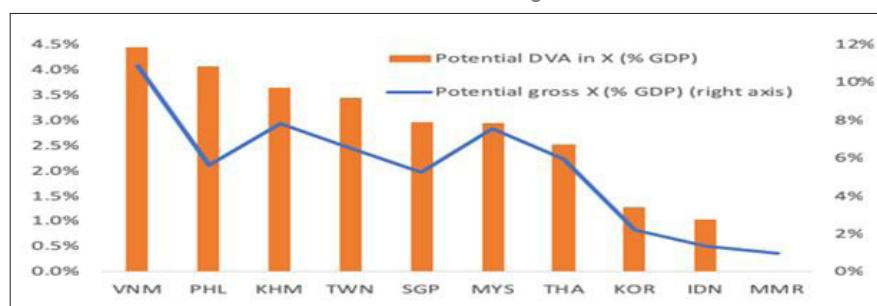

hoặc phi thuế mang tính bảo hộ đối với hàng xuất khẩu Việt Nam. Mặt khác, dù Việt Nam là nước được đánh giá cao nhất cho khả năng thay thế nhiều hàng xuất khẩu Trung Quốc, chúng ta vẫn chịu sự cạnh tranh đáng kể từ các quốc gia khác trong khu vực Đông Á như Phillipin, Campuchia và Đài Loan (Hình 6).

Hai là, các nhà đầu tư chuyển dịch FDI sang Việt Nam. Hình 5 cho thấy, tỷ trọng hàng hóa chịu thuế trùng phạt lớn nhất là ở sản phẩm máy móc, thiết bị điện, điện tử, quang học và máy móc thiết bị cơ khí. Đặc điểm sản xuất của các dòng sản phẩm này là sự phụ thuộc rất lớn vào chuỗi giá trị khu vực và toàn cầu. Thông thường, một sản phẩm hoàn thiện sẽ trải qua quá trình sản xuất, gia công, đóng gói ở nhiều quốc gia khác nhau, trong đó Trung Quốc là một trong những quốc gia thu hút được nguồn vốn đầu tư FDI đáng kể nhất trong lĩnh vực này. (Hình 7)

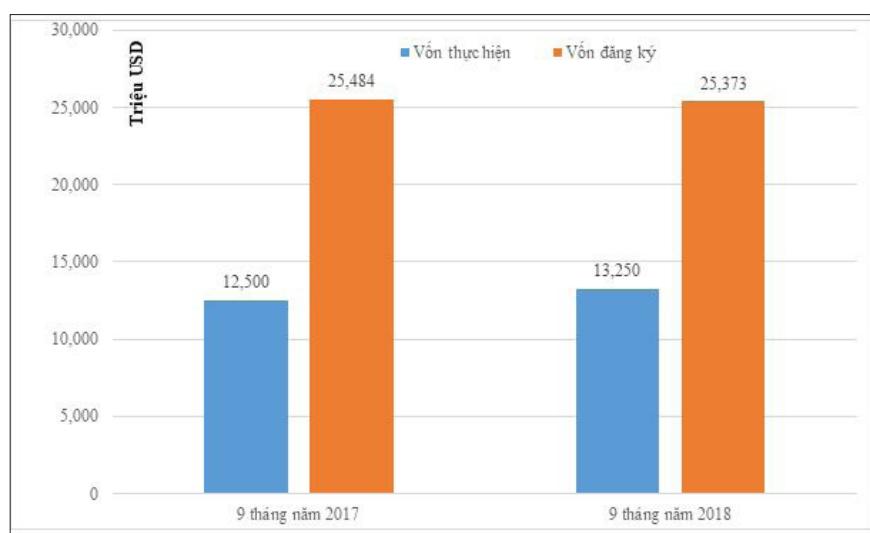
Khi đó, nhằm tránh tác động tiêu cực do chính sách thuế trùng phạt của Mỹ, các nhà đầu tư sẽ có xu hướng chuyển dịch dần nguồn vốn của mình sang các nước đang phát triển lân cận. Theo thông tin từ Cục Đầu tư nước ngoài thuộc Bộ Kế hoạch và Đầu tư thì 9 tháng đầu năm 2018, tổng vốn đăng ký cấp mới của Việt Nam là 25.373 tỷ USD, bằng 99.6% so với cùng kỳ năm 2017. Trong khi đó, vốn FDI đã giải ngân được 13.250 tỷ USD, tăng 6% so với cùng kỳ năm 2017. Khi căng thẳng thương mại Mỹ - Trung leo thang thì Việt Nam có cơ hội đón nhận làn sóng đầu tư trực tiếp nước ngoài từ các công ty muốn di chuyển cơ sở sản xuất ra khỏi Trung Quốc để tránh mức thuế cao từ Mỹ.

Hình 6. Tiềm năng thay thế hàng Trung Quốc xuất khẩu sang Mỹ của các nước Đông Á

Nguồn: Massimilliano (2018)

Hình 7. Đầu tư trực tiếp nước ngoài vào Việt Nam 9 tháng đầu năm 2018

Nguồn: Cục Đầu tư nước ngoài (2018)

4.2. Tác động tiêu cực

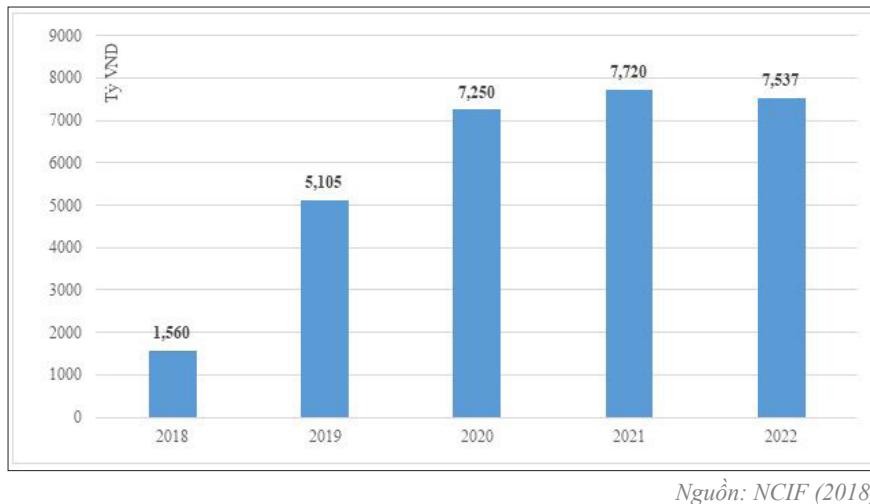
Thứ nhất là giá trị xuất khẩu hàng từ Việt Nam sang Trung Quốc giảm do Trung Quốc tăng cường nội địa hóa. Trung Quốc được nhận định là sẽ biến xung đột thương mại thành động lực để khuyến khích gia tăng tỷ lệ nội địa hóa thay thế hàng nhập khẩu cả về thành phẩm lẫn nguyên vật liệu trung gian. Tiêu biểu, các mặt hàng linh phụ kiện máy móc, thiết bị điện, điện tử, quang học và cơ khí của Việt Nam, vốn có giá trị xuất khẩu đáng kể sang Trung Quốc, sẽ là những dòng sản phẩm bị ảnh hưởng nhiều nhất. Mặt khác, khi các thành phẩm máy móc, thiết bị Trung Quốc có những linh kiện trung gian này bị áp thuế trùng phạt của Mỹ, khả năng xuất khẩu các thành phẩm này sang Mỹ cũng

sụt giảm. Như vậy, tác động kép của thuế trùng phạt Mỹ lên cả linh kiện và thành phẩm của các dòng hàng máy móc thiết bị nhập khẩu từ Trung Quốc sẽ kéo theo sự sụt giảm của giá trị hàng xuất khẩu Việt Nam.

Thứ hai là hàng Trung Quốc gia tăng xuất khẩu sang Việt Nam. Với sức ép của thuế suất trùng phạt đối với hàng hóa vào thị trường Mỹ, Trung Quốc sẽ có xu hướng chuyển hướng thương mại sang các thị trường khác, đặc biệt là các thị trường lân cận như Việt Nam kể cả khi phải thực hiện hành vi bán phá giá. Các mặt hàng xuất sang Việt Nam sẽ là những mặt hàng chịu thuế cao, khó vào thị trường Mỹ, trong đó có cả các linh, phụ kiện máy móc thiết bị lẫn hàng tiêu dùng như đồ gỗ, nội thất, hóa

Hình 8. Ước tính GDP Việt Nam bị tổn thất do xung đột thương mại Mỹ - Trung

Nguồn: NCIF (2018)

chất, nhựa, cao su, nông thủy sản và thực phẩm chế biến. Đặc biệt, nếu xung đột thương mại diễn ra ngày càng trầm trọng, đồng nhân dân tệ có xu hướng bị mất giá thêm trong khi VND vẫn giữ ổn định so với USD sẽ khiến hàng Việt Nam khó cạnh tranh hơn với hàng Trung Quốc ngay cả tại thị trường nội địa.

Tuy nhiên, một góc nhìn lạc quan hơn được đưa ra bởi Ông Trần Đình Thiên - Viện trưởng Viện Kinh tế Việt Nam khi nhận định rằng tác động này, ngoài mang lại thách thức, còn là cơ hội cho các doanh nghiệp Việt Nam có thể nhập khẩu máy móc, thiết bị, nguyên phụ liệu với giá rẻ hơn, từ đó tạo thuận lợi hơn trong việc sản xuất, hoàn thiện hàng xuất khẩu sang thị trường Mỹ và các thị trường khác (Gia Minh, 2018).

5. Một số khuyến nghị

Cuộc xung đột thương mại Mỹ - Trung đã làm dây lên mối lo ngại về tác động đến Việt Nam - nền kinh tế có quy mô nhỏ nhưng độ mở thương mại lớn nhất thế giới khi tỷ trọng kim ngạch xuất nhập khẩu trên GDP lên tới 200%. Đặc biệt, Mỹ và Trung Quốc là hai đối tác thương mại cực kỳ quan trọng của Việt Nam với giá trị kim ngạch xuất

nhập khẩu Việt Nam - Mỹ 9 tháng đầu năm 2018 lên tới hơn 44 tỷ USD, con số tương ứng của Việt Nam - Trung Quốc là hơn 75 tỷ USD. Chính vì thế, như đã phân tích ở trên, bất kỳ sự leo thang nào trong quan hệ thương mại Mỹ - Trung đều có tác động khó lường đến nền kinh tế Việt Nam.

Lo ngại việc leo thang của xung đột thương mại Mỹ - Trung, Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) đã cảnh báo sẽ không có người thắng cuộc trong căng thẳng thương mại và hạ 0.2 điểm phần trăm dự báo tăng trưởng kinh tế toàn cầu năm 2018 và 2019 xuống còn 3.7% và sẽ tiếp tục giảm trong vài năm tới (IMF, 2018). Khi thuế quan gia tăng, xuất khẩu của Trung Quốc vào Mỹ cũng sẽ giảm kéo theo việc xuất khẩu các sản phẩm trung gian trong chuỗi giá trị toàn cầu từ các nước Đông Á trong đó có Việt Nam vào Trung Quốc cũng giảm. (Hình 8)

Riêng tại Việt Nam, theo dự báo của Trung tâm Thông tin và Dự báo kinh tế xã hội quốc gia (NCIF), xung đột thương mại Mỹ - Trung sẽ làm GDP của Việt Nam tổn thất 1.560 tỷ VND vào năm 2018, sau đó tăng dần lên 5.105 tỷ VND, 7.250 tỷ VND, 7.720 tỷ VND, 7.537 tỷ VND

cho lần lượt các năm từ 2019 đến năm 2022. Tính cho cả giai đoạn 2018-2022 thì tổng mức thiệt hại cho nền kinh tế Việt Nam là 29,172 tỷ VND.

Tuy nhiên, nghiên cứu Massimiliano (2018) lại chỉ ra rằng nếu xung đột thương mại Mỹ - Trung tiếp tục leo thang thì GDP của Việt Nam sẽ tăng khoảng 2% kể từ thời điểm xảy ra xung đột dựa trên các lý do: (i) Các công ty đa quốc gia đang di dời cơ sở sản xuất từ Trung Quốc sang Việt Nam để hạn chế tác động của xung đột thương mại và giá nhân công gia tăng tại Trung Quốc; (ii) Tỷ trọng mặt hàng điện thoại di động, điện tử và các sản phẩm công nghệ cao khác của Việt Nam xuất khẩu sang Mỹ sẽ gia tăng đáng kể từ mức 18% kim ngạch xuất khẩu như hiện tại do Việt Nam có vị trí địa lý gần với các chuỗi cung ứng hỗ trợ sản xuất các sản phẩm đó. Đồng thời, trong năm 2017, kim ngạch xuất khẩu sản phẩm công nghệ cao của Trung Quốc sang Mỹ lên tới 250 tỷ USD, chiếm khoảng 75% kim ngạch nhập khẩu sản phẩm công nghệ cao của Mỹ. Khi xung đột thương mại leo thang, các nhà nhập khẩu sản phẩm công nghệ cao phải tìm kiếm các nguồn hàng từ Việt Nam và Malaysia để thay thế và đa dạng hóa các nhà cung cấp.

Trong kịch bản rủi ro khi Mỹ áp thuế nhập khẩu 25% lên tất cả hàng hóa xuất khẩu từ Trung Quốc và dẫn đến các biện pháp trả đũa, theo tính toán của Massimiliano (2018), để loại trừ hoàn toàn tác động của thuế quan 25% thì tỷ giá mới sẽ là 8 CNY/ USD thay vì mức 6.85 CNY/USD như thời điểm tháng 10 năm 2018. Khi Trung Quốc giảm xuất khẩu vào Mỹ do tác động thuế quan kết hợp với CNY giảm giá sẽ gây tác động không nhỏ đến các quốc gia xuất khẩu

mặt hàng tương đương với Trung Quốc như Việt Nam. Tác động của cảng thẳng thương mại Mỹ

- Trung đối với nền kinh tế Việt Nam là tác động nhiều chiều nên các tồn thắt hay lợi ích thực tế phát sinh rất khó có thể dự báo chính xác và rất khó đoán định.

Chính vì thế, dựa trên kết quả phân tích trên, để hạn chế các tác động tiêu cực và tận dụng được những tác động tích cực từ xung đột thương mại Mỹ - Trung, nhóm nghiên cứu đề xuất một số khuyến nghị như sau:

Thứ nhất, giải pháp toàn diện và căn cơ nhất là Việt Nam cần chủ động củng cố nội lực để ứng phó với xung đột thương mại đang leo thang. Việt Nam có thể thực hiện giải pháp này thông qua các biện pháp như: (i) cải cách thể chế để cải thiện môi trường kinh doanh; (ii) xây dựng công nghiệp phụ trợ cho các ngành có thể mạnh để hoàn thiện chuỗi giá trị toàn cầu đối với các mặt hàng có lợi thế như nông sản hay linh kiện điện tử, đồ gỗ...

Thứ hai, nhận định rõ ràng rủi ro từ xung đột thương mại là điều không thể tránh khỏi để từ đó xây dựng các kịch bản và chuẩn bị khả năng ứng phó với các rủi ro tương ứng.

Thứ ba, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam cần chủ động trong việc điều hành chính sách tỷ giá để đảm bảo sức cạnh tranh của hàng hóa Việt Nam trên thị trường quốc tế. Trung Quốc đang sử dụng tỷ giá như công cụ đối phó với Mỹ trong xung đột thương mại. Theo kết quả phân tích trong nghiên cứu này, giai đoạn 10 tháng đầu năm 2018, USD đã tăng giá tới 6,47% so với CNY. Trong trường hợp rủi ro khi Mỹ áp thuế 25% lên tất cả hàng nhập khẩu từ Trung Quốc có thể khiến tỷ giá lên tới 8 CNY/USD hay USD có thể tăng giá 23,1% so với CNY. Trong

từng kịch bản, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam cần có kế hoạch ứng phó hợp lý.

Thứ tư, Việt Nam cần mở rộng thị trường nhằm ứng phó với sự chuyển hướng xuất khẩu của hàng hóa Trung Quốc. (i) khuyến khích các doanh nghiệp mở rộng thị trường nội địa; (ii) Việt Nam cần tranh thủ lợi thế của các hiệp ước thương mại song phương và đa phương đã ký kết mở rộng thị trường quốc tế; (iii) hỗ trợ thông tin, chi phí giúp các doanh nghiệp tìm kiếm thị trường mới.

6. Kết luận

Bài viết trình bày tổng quan về diễn biến xung đột thương mại Mỹ - Trung, từ đó phân tích những tác động của xung đột đến ngoại thương Việt Nam. Một mặt, các nhà xuất khẩu Việt Nam sẽ có cơ hội hưởng lợi từ động thái chuyển dịch thị trường nhập khẩu của các nhà nhập khẩu Mỹ và Trung Quốc; đồng thời, Việt Nam cũng có cơ hội thu hút thêm FDI khi các nhà đầu tư chuyển dịch nguồn vốn ra khỏi Trung Quốc. Mặt khác, các doanh nghiệp xuất khẩu Việt Nam, đặc biệt là đối với các mặt hàng linh kiện và thành phẩm của các dòng hàng máy móc thiết bị, sẽ đối mặt với nguy cơ giảm sản lượng và giá trị hàng xuất khẩu sang Trung Quốc. Từ những kết quả phân tích này, nhóm tác giả đã đưa ra một số khuyến nghị nhằm hạn chế các tác động tiêu cực và tận dụng được các tác động tích cực từ xung đột thương mại Mỹ - Trung, tập trung vào bốn nhóm giải pháp: (i) chủ động củng cố nội lực để ứng phó với xung đột thương mại đang leo thang; (ii) xây dựng các kịch bản và chuẩn bị khả năng ứng phó với các rủi ro; (iii) chủ động trong việc điều hành chính sách tỷ giá; và (iv) mở rộng thị trường nhằm ứng phó với sự chuyển hướng xuất khẩu của hàng hóa Trung Quốc.■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Bown., C. P. and Kolb., M., (2018), Trump's trade war timeline, an up-to-date guide, Peterson Institute for International Economics.

<https://piie.com/system/files/documents/trump-trade-war-timeline.pdf>

Cục Đầu tư nước ngoài (2018), Báo cáo nhanh đầu tư trực tiếp nước ngoài 9 tháng năm 2018, <http://fia.mpi.gov.vn/tinbai/6048/Tinh-hinh-thu-hut-Dau-tu-nuoc-ngoai-9-thang-nam-2018>. Truy cập ngày 09.11.2018.

Gia Minh (2018), Tác động 2 chiều của Chiến tranh thương mại Mỹ - Trung đến kinh tế Việt Nam.<https://doanhnhansaigon.vn/thoi-su-trong-nuoc/tac-dong-2-chieu-cua-chien-tranh-thuong-mai-my-trung-den-kinh-te-viet-nam-1086754.html>. Truy cập ngày 09.11.2018.

HOSE (2018), Bảng giá chứng khoán, <https://www.hsx.vn/Modules/Rsde/Report/Index?fid=a78ae7acb08d49ecae4b628c9ba98d26>. Truy cập ngày 09.11.2018.

IMF (2018), World Economic Outlook 2018, IMF Report, <https://www.imf.org/~/media/Files/Publications/WEO/2018/October/English/main-report/Text.ashx?la=en>.

Krugman, Obstfeld, Melitz (2015), International Economics, Pearson.

Massimiliano Cali (2018). The impact of the US-China trade war on East Asia. <https://voxeu.org/article/impact-us-china-trade-war-east-asia>.

Nguyễn Xuân Thành (2018). Chiến tranh thương mại Mỹ - Trung: Phân tích ảnh hưởng tới Việt Nam. <https://fuv.edu.vn/toan-canhan-chien-tranh-thuong-mai-my-trung-phan-tich-anh-huong-toi-vn/>. Truy cập ngày 09.11.2018.

Tổng cục thống kê Việt Nam (2018). Niên giám thống kê Việt Nam 2017.

U.S. Census Bureau (2018), Trade in Goods with China, <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>. Access: 09.11.2018.